

Мельникова Е. В.

Татарінова А. В.

Херсонський державний університет

ЭКОНОМИЧЕСКОЕ ОБОСНОВАНИЕ ПОВЫШЕНИЯ УРОВНЯ РЕНТАБЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ

Резюме

Раскрыта экономическая сущность рентабельности как важнейшего показателя деятельности предприятия, а также освещены пути ее повышения. На примере исследования финансово-хозяйственной деятельности ОАО «Херсонский консервный завод детского питания» осуществлен анализ показателей рентабельности. Выявлены пути роста прибыли и уровня рентабельности, повышение эффективности производства. Сформированы организационно-практические пути и методы повышения рентабельности.

Ключевые слова: рентабельность, прибыль, рентабельность продаж, рентабельность активов, рентабельность собственного капитала, рентабельность инвестиций, рентабельность продукции.

Melnikova E. V.

Tatarinova H. V.

Kherson State University

ECONOMIC GROUND OF INCREASING OF THE ENTERPRISE BREAK-EVEN LEVEL

Summary

The article reveals the essence of the economic profitability, as the most important indicator of activities of the company, and opens the way to improve it. On the basis of the study of financial-economic activity of PJSC "Kherson Baby Food Cannery" carried profitability analysis. The ways of profit growth and profitability, improvement of effectiveness of production are revealed. Formed organizational and practical ways and methods to improve profitability.

Key words: profitability, profit, profitability of sales, return on assets, return on equity, investment profitability, product profitability.

УДК 69.009

Юр'єва С. Ю.

Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

ПРОГНОЗУВАННЯ КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В РЕКОНСТРУКЦІЮ ГРОМАДСЬКИХ БУДІВЕЛЬ ПІД ЖИТЛО

Визначено перелік можливих способів прогнозування капітальних інвестицій у реконструкцію громадських будівель під житло, обґрунтовано можливість та необхідність використання кожного із способів. Визначено обсяги робіт із реконструкції за кожним конструктивним елементом умовної будівлі. Проведено розрахунки вартості реконструкції умовного об'єкта за кожним із способів, за результатами розрахунків сформульовано висновки.

Ключові слова: громадська будівля, житлова будівля, реконструкція, визначення вартості реконструкції, капітальні інвестиції, прогноз.

Постановка проблеми. Із часом відбувається фізичний знос громадських будівель під дією природних, техногенних та антропогенних факторів. Згідно з нормами експлуатації будівель, вони потребують періодичного капітального ремонту.

Разом із тим зростає необхідність забезпечення населення житлом. При цьому нове будівництво потребує значних капітальних вкладень.

Комплексний підхід до підтримання громадських будівель у придатному до використання стані одночасно з розширенням житлового фонду за рахунок громадських будівель дасть змогу зекономити кошти та час на створення житла.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням капітальних інвестицій займалися такі вітчизняні вчені, як Сук Л.К., Гаренич Т.Г., Павлюк І.М., Ткаченко Н.М., Ловінська Л.Г., Лень В.С. тощо.

На думку Сук Л.К. до капітальних інвестицій належать такі витрати: на будівельно-монтажні

роботи, на придбання обладнання, інструменту, інвентарю, на закладання і вирощування багаторічних насаджень, формування основного стада, а також інші види капітальних вкладень.

Гаренич Т.Г. вважає капітальними інвестиціями, або капітальними вкладеннями, витрати, пов'язані зі створенням, придбанням та реконструкцією основних засобів, інших необоротних матеріальних активів та нематеріальних активів.

Відповідно до твердження Павлюк І.М., до капітальних інвестицій відносяться витрати капіталу на створення або придбання матеріальних або нематеріальних активів, що здійснюються з метою збільшення капіталу.

Ткаченко Н.М. розцінює капітальні інвестиції як витрати на будівельно-монтажні роботи, придбання будівель або їх частин, обладнання, інструменту, інвентарю, інші капітальні роботи і витрати на проектно-пошукові роботи, геолого-розвідувальні і бурові роботи, а також витрати

на відведення земельних ділянок і переселення у зв'язку з будівництвом, на підготовку кадрів для підприємств, що будуються, тощо.

Ловінська Л.Г. визначає капітальні інвестиції як придбання об'єктів основних засобів за плату, а також їхнє будівництво.

Лень В.С. трактує капітальні інвестиції як кошти, що спрямовуються на відтворення основних засобів, розширення, реконструкцію і модернізацію підприємств і споруд, здійснення технічного прогресу в усіх галузях господарства, спорудження житла, шкіл, лікарень та інших об'єктів соціально-культурного призначення, геологорозвідувальні та проектні роботи [1, с. 1].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Прогнозування капітальних інвестицій у реконструкцію громадських будівель під житло на передпроектній стадії дасть змогу запланувати кошти на будівельно-ремонтні роботи та визначити доцільність їх проведення для конкретної будівлі, адже ступінь фізичного зносу будівлі є визначальним під час визначення обсягів будівельно-ремонтних робіт і, відповідно, загальної вартості реконструкції.

У зв'язку з цим пропонується проводити детальний розрахунок питомої ваги кожного конструктивного елемента будівлі, що підлягає зміні.

Як питому вартість спорудження житла пропонується використовувати показники опосередкованої вартості житла та об'єктів соціального призначення, які встановлюються та періодично переглядаються Мінрегіонбудом.

Мета статті полягає у прогнозуванні обсягів капітальних інвестицій у реконструкцію з притосуванням під гуртожиток адміністративного будинку на передпроектній стадії.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вихідні дані:

- площа забудови – 2 000 м²;
- загальна площа приміщень до реконструкції – 1 570 м²;
- загальна площа приміщень після реконструкції – 1 600 м²;
- умовна висота будівлі – 3,2 м.
- поверховість – 1-й поверх;
- частини будівлі, що не підлягають зміні в результаті реконструкції: фундаменти, перекриття, покрівля.

Розрахунки вартості будівельно-ремонтних робіт (без урахування вартості обладнання, меблів, інвентарю) виконуються на підставі таких довідкових показників:

- середньорічні показники опосередкованої вартості спорудження житла за регіонами України на 2016 р.;
- опосередкована вартість будівництва об'єктів соціального призначення, які споруджуються на території України, у 2015 р.;
- індекс інфляції;
- питома вага окремих конструктивних елементів будівлі.

Спосіб № 1. Об'єкт у якості багатопверхового багатоквартирного будинку

Прогнозні середньорічні показники опосередкованої вартості спорудження житла за регіонами України на 2016 р., затверджені [2, с. 1, 2].

Наказ [2, с. 1, 2] має дані щодо спорудження житла, тобто застосовний у тому числі до гуртожитку.

Прогнозні середньорічні показники опосередкованої вартості спорудження житла застосовуються до багатоквартирних багатопверхових

будинків, де фундаменти та покрівля одні для всіх квартир будинку, тобто порівняно з одноповерховою будівлею у перерахунку на одну квартиру йде часткова економія на вартості на фундаментах та покрівлі. Тому до даного Об'єкта показник може бути застосований як один із способів розрахунку, проте не як єдиний спосіб розрахунку.

Вартість 1 кв. м загальної площі квартир будинку (з урахуванням ПДВ) в Україні становить 8 481 грн. [2, с. 1].

Згідно з [2, с. 2], розрахунковою одиницею є загальна площа квартир будинку. До загальної площі квартир входять житлова площа (житлові кімнати) та нежитлова (сумарна площа кухні, коридорів, санвузлів, балконів і лоджій (із відповідним зменшувачим коефіцієнтом).

Загальна площа приміщень Об'єкта після реконструкції – 1600 м².

Розрахунковою площею для цього способу є загальна площа за винятком адміністративних приміщень майбутнього гуртожитку сумарною площею 120 м², тобто площа: 1 600 м² – 120 м² = 1 480 м².

Вартість будівельно-монтажних робіт нового будівництва будівлі житлового розрахунковою площею 1 480 м² становитиме:

$1480 \text{ м}^2 * 8481 \text{ грн./м}^2 = 12\,551\,880,00 \text{ грн.}$, у т.ч. ПДВ 20%.

Спосіб № 2.1. Об'єкт в якості одноповерхового садибного будинку (за діючим показником)

У [3, с. 4] приведено опосередковану вартість будівництва об'єктів соціального призначення, які споруджуються на території України.

Об'єкт одноповерховий, кожна квартира Об'єкта має власний фундамент та покрівлю, отже, одним із способів розрахунку може бути обчислення вартості будівництва Об'єкта як одноповерхового садибного будинку.

Згідно з [3, с. 4] питома вартість спорудження садибного будинку складає 11 955,00 грн./м² загальної площі будівлі.

Загальна площа приміщень Об'єкта після реконструкції – 1 600 м².

Загальна вартість спорудження садибного будинку:

$1600 \text{ м}^2 * 11\,955,00 \text{ грн./м}^2 = 19\,128\,000,00 \text{ грн.}$, у т.ч. ПДВ 20%.

Спосіб № 2.2. Об'єкт в якості одноповерхового садибного будинку (за прогнозним показником)

Періодичність перегляду Мінрегіонбудом опосередкованої вартості будівництва об'єктів соціального призначення, які споруджуються на території України, відбувається орієнтовно раз на півроку.

Отже, інформація з діючого на даний момент [3, с. 4] є дещо застарілою і невдовзі буде переглянута. До того часу можна орієнтовно спрогнозувати результати оновлення опосередкованої вартості будівництва об'єктів соціального призначення, які споруджуються на території України, станом на лютий 2016 р.

Передостаннім відносно діючого Листа Мінрегіонбуду [3, с. 4] є Лист Мінрегіонбуду [4, с. 4].

Згідно з ним, вартість будівництва 1 м² садибного типу будинку становить 9 663,00 грн./м², у т.ч. ПДВ 20%.

Різниця у вартості за півроку у 2015 р. становила:

$11\,955,00 \text{ грн./м}^2 - 9\,663,00 \text{ грн./м}^2 = 2\,292,00 \text{ грн./м}^2$, у т.ч. ПДВ 20%.

При цьому індекс інфляції за I півріччя 2015 р. становив 23,1% у категорії «Утримання і ремонт житла» [5, с. 1].

Індекс інфляції за II півріччя 2015 р. становив 4%, а за січень 2016 р. – 0,9%. Разом із дня опублікування [4, с. 4] індекс інфляції становив 4,9%.

Таким чином, опосередкована вартість будівництва об'єктів соціального призначення, які споруджуються на території України, повинна була збільшитися у лютому 2016 р. на

$2\,292,00 \text{ грн./м}^2 * 4,9\% / 23,1\% = 486,18 \text{ грн./м}^2$, у т.ч. ПДВ 20%.

і скласти

$11\,955,00 \text{ грн./м}^2 + 486,18 \text{ грн./м}^2 = 12\,441,18 \text{ грн./м}^2$, у т.ч. ПДВ 20%.

Загальна площа приміщень Об'єкта після реконструкції – 1 600 м².

Загальна вартість спорудження садибного будинку станом на лютий 2016 р.: $1600 \text{ м}^2 * 12\,441,18 \text{ грн./м}^2 = 19\,905\,888,00 \text{ грн.}$, у т.ч. ПДВ 20%.

Спосіб № 3.1. Об'єкт в якості адміністративної будівлі (за діючим показником)

Згідно з [3, с. 4], питома вартість спорудження адміністративної будівлі становить 13 573,00 грн./м² загальної площі будівлі.

Загальна площа приміщень Об'єкта після реконструкції – 1 570 м².

Загальна вартість спорудження адміністративної будівлі:

$1570 \text{ м}^2 * 13\,573,00 \text{ грн./м}^2 = 21\,309\,610,00 \text{ грн.}$, у т.ч. ПДВ 20%.

Спосіб № 3.2. Об'єкт в якості адміністративної будівлі (за прогнозним показником)

Індекс інфляції за I півріччя 2015 р. становив 23,1% у категорії «Утримання і ремонт житла» згідно з [5, с. 1], за II півріччя 2015 р. – 4%, а за січень 2016 р. – 0,9%. Разом із дня опублікування [4, с. 4] індекс інфляції становив 4,9%.

Згідно з [3, с. 4], питома вартість спорудження адміністративної будівлі становить 13 573,00 грн./м² загальної площі будівлі.

Передостаннім відносно діючого Листа Мінірегіонбуду [3, с. 4] є Лист Мінірегіонбуду [4, с. 4].

Згідно з ним, вартість будівництва 1 м² садибного типу будинку становить 10 971,00 грн./м², у т.ч. ПДВ 20%.

Різниця у вартості за півроку в 2015 р. становила:

$13\,573,00 \text{ грн./м}^2 - 10\,971,00 \text{ грн./м}^2 = 2602 \text{ грн./м}^2$, у т.ч. ПДВ 20%.

Таким чином, опосередкована вартість будівництва об'єктів соціального призначення, які споруджуються на території України, повинна була збільшитися у лютому 2016 р. на

$2602 \text{ грн./м}^2 * 4,9\% / 23,1\% = 551,94 \text{ грн./м}^2$, у т.ч. ПДВ 20%.

і скласти

$13\,573,00 \text{ грн./м}^2 + 551,94 \text{ грн./м}^2 = 14\,124,94 \text{ грн./м}^2$, у т.ч. ПДВ 20%.

Загальна площа приміщень Об'єкта до реконструкції – 1 570 м².

Загальна вартість спорудження адміністративної будівлі станом на лютий 2016 р.: $1570 \text{ м}^2 * 14\,124,94 \text{ грн./м}^2 = 22\,176\,156,00 \text{ грн.}$, у т.ч. ПДВ 20%.

Розрахунок перевідного коефіцієнта до обсягу реконструкції будівлі

Розрахунок перевідного коефіцієнта від нового будівництва до обсягу реконструкції будівлі здійснюється відповідно до табл. 1 [6, с. 1].

Будівельний об'єм будівлі – 6 500 м³.

Фундаменти, перекриття, покрівля будівлі, відповідно до вихідних даних, не підлягають зміні.

Таким чином, перевідний коефіцієнт до частки цих складових у загальній конструктивній схемі будівлі дорівнює 0.

Стіни і перегородки:

Площа стін будівлі в плані – це різниця між площею забудови та площею приміщень: $2000 \text{ м}^2 - 1600 \text{ м}^2 = 400 \text{ м}^2$. Умовна висота будівлі – 3,2 м.

Об'єм існуючих стін становить: $400 \text{ м}^2 * 3,2 \text{ м} = 1280 \text{ м}^3$.

Площа в плані проєктованих перегородок та отворів, що закладаються згідно із замірами на кресленнях – 20 м².

Об'єм проєктованих стін: $20 \text{ м}^2 * 3,2 \text{ м} = 64 \text{ м}^3$.

Площа в плані утеплювача з опорядженням – 90 м².

Об'єм проєктованого утеплення стін з опорядженням: $90 \text{ м}^2 * 3,2 \text{ м} = 288 \text{ м}^3$.

Загальний об'єм проєктованого стінового огородження: $64 \text{ м}^3 + 288 \text{ м}^3 = 352 \text{ м}^3$.

Частка проєктованих стін і перегородок від існуючих: $352 \text{ м}^3 / 1450 \text{ м}^3 = 0,2172 = 21,72\%$.

Підлога санвузлів підлягає заміні, підлога коридорів, житлових кімнат, службових приміщень також рекомендується замінити. Незмінною залишається частина підлоги у приміщенні холу.

Площа холу – 20 м².

Загальна площа приміщень після реконструкції – 1 600 м².

$1600 \text{ м}^2 - 60 \text{ м}^2 = 1580 \text{ м}^2$

$1580 \text{ м}^2 / 1600 \text{ м}^2 = 0,9875 = 98,75\%$

Отвори:

Віконні отвори заповнені частково існуючими металопластиковими вікнами. Існуючі дерев'яні вікна підлягають заміні на металопластикові. Два

Таблиця 1

Розрахунок коефіцієнта ремонтно-будівельних робіт від обсягу нового будівництва

№ п/п	Найменування частини будівлі або виду робіт	Питома вага окремих конструктивних елементів будівлі 3000 м ³ , %	Перевідний коефіцієнт фактичних обсягів робіт	Питома вага окремих конструктивних елементів проєктованої будівлі, %
1	Фундаменти	11	0	0
2	Стіни і перегородки	21	0,21	6,3
3	Перекриття	7	0	0
4	Покрівля	7	0	0
5	Підлога	9	0,99	9
6	Отвори	8	0,7	6,4
7	Опоряджувальні роботи	14	1	14
8	Внутрішні санітарно-технічні та електричні пристрої	17	1	17
9	Інші роботи	6	1	6
	Всього	100		58,7

Таблиця 2

Порівняльна таблиця вартостей за різними вихідними та довідковими даними

№ п/п	Якість, у якій виступає об'єкт в розрахунках	Найменування довідкового показника	Значення довідкового показника, грн., у т.ч. ПДВ	Розрахункова площа, м ²	Розрахункова вартість спорудження об'єкта нового будівництва, грн., у т.ч. ПДВ	Розрахункова частка обсягу реконструкції від загального обсягу, %	Розрахункова вартість реконструкції об'єкта, грн., у т.ч. ПДВ
1	багатоповерховий багатоквартирний будинок	питома вартість 1 м ² загальної площі квартир будинку	9 986,00	1480	14 779 280,00	58,7	867 543 736,00
2	одноповерховий садибний будинок (за діючим показником)	питома вартість 1 м ² загальної площі будівлі	11955	1600	19 128 000,00	58,7	1 122 813 600,00
3	одноповерховий садибний будинок (за прогнозним показником)	питома вартість 1 м ² загальної площі будівлі	12 441,18	1600	19 905 888,00	58,7	1 168 475 625,60
4	адміністративна будівля (за діючим показником)	питома вартість 1 м ² загальної площі будівлі	13 573,00	1570	21 309 610,00	58,7	1 250 874 107,00
5	адміністративна будівля (за прогнозним показником)	питома вартість 1 м ² загальної площі будівлі	14 124,94	1570	22 176 155,80	58,7	1 301 740 345,46
	У середньому:						

віконні отвори замінюються на дверні у зв'язку з улаштуванням додаткових виходів.

Всі дверні заповнення рекомендовано до заміни. Загальна кількість заповнень отворів після реконструкції – 210 шт., з них віконних – 96 шт. (з них 33 шт. замінюється) дверей – 114 шт. (усі замінюються).

$(1+146) \text{ шт.} / 210 \text{ шт.} = 0,7 = 70\%$

Опоряджувальні роботи заплановані до виконання у повному обсязі. Приймаємо перевідний коефіцієнт рівним 1.

Внутрішні санітарно-технічні та електричні пристрої заплановані до заміни у повному обсязі. Приймаємо перевідний коефіцієнт рівним 1.

До інших робіт зазвичай входять роботи з благоустрою прилеглої території. До цих робіт відносно влаштування пандуса з огороженням, пониження бортів пішохідних тротуарів та приймаємо перевідний коефіцієнт рівним 1.

Результати попередніх розрахунків зведено в табл. 1 та обчислено знижуючий коефіцієнт на обсяг ремонтно-будівельних робіт із реконструкції адміністративної будівлі під гуртожиток.

Порівняння вартостей за різними вихідними та довідковими даними наведено у табл. 2.

Висновки. За результатами дослідження встановлено, що прогнозування обсягів капітальних інвестицій в реконструкцію з пристосуванням під гуртожиток адміністративного будинку на передпроектній стадії можливе п'ятьма відносно рівноцінними способами.

На прикладі умовного об'єкта визначено вартість будівельно-ремонтних робіт для реконструкції з пристосуванням під гуртожиток адміністративного будинку.

Аналіз результатів розрахунків показує, що в якості розрахункової одиниці необхідно приймати різні типи площі для різних способів розрахунку.

Список літератури:

- Єремян О.М., Ткаченко В.Л. Дослідження сутності поняття капітальних вкладень / О.М. Єремян, В.Л. Ткаченко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/2_KAND_2012/Economics/7_99294.doc.htm/
- Про прогнозні середньорічні показники опосередкованої вартості спорудження житла за регіонами України на 2016 рік : Наказ від 02.10.2015 р.
- № 252. – К. : Мінрегіонбуд України, 2015. – 2 с. (Офіційне видання).
- Про індекси зміни вартості будівельних робіт станом на 1 липня 2015 року : Лист від 17.07.2015 р. № 7/15-8388. – К. : Мінрегіонбуд України, 2015. – 4 с. (Офіційне видання).
- Про індекси зміни вартості будівельних робіт станом на 1 січня 2015 року : Лист від 27.01.2015 р. № 7/15-787. – К. : Мінрегіонбуд України, 2015. – 4 с. (Офіційне видання).
- Индекс инфляции по категориям товаров и услуг [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://index.minfin.com.ua/index/inf1/?2015/>
- Сборник укрупненных показателей восстановительной стоимости жилых, общественных зданий и зданий коммунально-бытового назначения для переоценки основных фондов. Отдел I. Жилые здания. Сборник № 28 / Укрупненные показатели восстановительной стоимости. Электронная версия [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://upvs.kwinto.ru/interpr.php?link/>

Юрьева С.Ю.

Харьковский национальный университет городского хозяйства имени А. Н. Бекетова

ПРОГНОЗИРОВАНИЕ КАПИТАЛЬНЫХ ИНВЕСТИЦИЙ В РЕКОНСТРУКЦИЮ ОБЩЕСТВЕННЫХ ЗДАНИЙ ПОД ЖИЛЬЕ

Резюме

Определен перечень возможных способов прогнозирования капитальных инвестиций в реконструкцию общественных зданий под жилье, обоснована возможность и необходимость использования каждого из способов. Определены объемы работ по реконструкции по каждому из конструктивных элементов условного здания. Приведены расчеты стоимости реконструкции условного объекта по каждому из способов, по результатам расчетов сформулированы выводы.

Ключевые слова: общественное здание, жилое здание, реконструкция, определение стоимости реконструкции, капитальные инвестиции, прогноз.

Yurieva S. Y.

O. M. Beketov Kharkiv National University of Urban Economy

CAPITAL INVESTMENT FORECAST OF THE RENOVATION OF PUBLIC BUILDINGS FOR HOUSING

Summary

This article contains a list of possible methods of forecasting of capital investment in the reconstruction of public buildings for housing, proves the possibility and need for each of the methods. The scope of work on the reconstruction of each building block of conventional buildings is defined. The article contains cost estimates of reconstruction of conditional object by each method, conclusions are formulated on the base of the calculations.

Key words: public building, residential building, reconstruction, reconstruction cost estimate, capital investment, forecast.

УДК 338.24:658.8

Яшина І. М.

Херсонський державний аграрний університет

ВИБІР СТРАТЕГІЙ ФОРМУВАННЯ КОМПЛЕКСУ МАРКЕТИНГУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА МАЛОГО БІЗНЕСУ

Досліджено основні підходи до розробки маркетингових стратегій під час формування комплексу маркетингу сільськогосподарського підприємства малого бізнесу. Під час визначення стратегічних альтернатив розвитку сільськогосподарських підприємств малого бізнесу особливу увагу приділено диференціації на засадах маркетингу. Розроблено етапи реалізації стратегії просування сільськогосподарської продукції на малих підприємствах.

Ключові слова: маркетинг, стратегія, диференціація, товарна диференціація, цінові стратегії, стратегії збуту, стратегії просування.

Постановка проблеми. В умовах жорсткої конкурентної боротьби, нестабільного зовнішнього середовища та інших несприятливих умовах кожне підприємство повинно розробляти такі стратегії, які дадуть змогу більш краще задовольнити потреби споживачів, ніж інші. Ті підприємства, які успішно орієнтуються на споживача та здатні передбачати і задовольняти його потреби, у перспективі будуть мати щедру нагороду. Інтернаціоналізація та глобалізація, які радикально змінили світ, надають як широкі можливості, так і великі загрози. Саме тому важливе місце в діяльності сільськогосподарських підприємств малого бізнесу займає вибір та обґрунтування таких маркетингових стратегій, які дають змогу зайняти вигідну нішу на ринку сільськогосподарських товарів та сприятимуть його розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у дослідження проблем формування та вибору маркетингових стратегій зробили такі вчені, як Ф. Котлер, Г.І. Маляренко, Ж.Ж. Лам-

бен, Н.В. Куденко та ін. Проте в їх працях розглядалися маркетингові стратегії для всіх видів підприємств. Деякі вчені спеціалізували свої дослідження саме на формуванні та виборі маркетингових стратегій під час управління сільськогосподарськими підприємствами, це, зокрема, І.О. Соловйов, В.В. Писаренко, Б.М. Данилишин, Ю.А. Ципкін, В.П. Саблук, В.М. Рабштина.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. На нашу думку, проблемам вибору та реалізації стратегій у межах комплексу маркетингу сільськогосподарських підприємств малого бізнесу приділяється недостатньо уваги. Крім того, не повно розкрито формування стратегій на основі диференціації саме для малих сільськогосподарських підприємств з урахуванням їх специфіки діяльності та розміру.

Мета статті полягає у розробці та обґрунтуванні стратегій під час формування комплексу маркетингу сільськогосподарських підприємств малого бізнесу.